

BEATA JĘDRZEJCZAK
ANNA REGLIŃSKA-JEMIOŁ

METODA PROJEKTU W PERSPEKTYWIE MIĘDZYKULTUROWEJ.
KULTURA TANECZNA GDAŃSKA W NAUCZANIU JĘZYKA POLSKIEGO
I POLSKIEJ KULTURY STUDENTÓW Z CHIN

WPROWADZENIE

Kultura jest obszarem, w którym najwyraźniej widać zarówno tożsamość człowieka, jak i specyfikę danej grupy. W zależności od kręgu kulturowego różnią się też elementy procesu glottodydaktycznego, np. metody nauczania, techniki i formy pracy, a także motywacja i oczekiwania uczących się języka obcego.

Artykuł jest zapisem efektów doświadczeń w nauczaniu języka polskiego i polskiej kultury studentów z Chin¹. Podczas procesu uczenia autorki zaobserwowały istotne różnice zarówno w kulturze edukacyjnej obu krajów, jak i w rozumieniu otaczającej nas rzeczywistości. Chińskie tradycje kulturowe i edukacyjne sprawiają bowiem, że nauczyciel JPjO i polskiej kultury może spotkać się z niechęcią uczniów (często o podłożu motywacyjnym) do włączenia do procesu edukacyjnego treści kulturowych, mimo że przyswajanie języka, poszerzanie zasobu leksykalnego zawsze łączą się z nabywaniem kultury. Artykuł przedstawia wyniki poszukiwania odpowiedniej dla tej grupy odbiorców metody nauczania. W centrum zainteresowania auterek znalazł się proces „otwierania lingwakultury” (Zarzycka, „Linguakultura – czym jest” 437-38), podczas którego poprzez naukę języka udało się wzmocnić zainteresowanie obco-krajowców kulturą lokalną, zachęcając jednocześnie do włączenia się w działania z nią związane. Jak podkreśla Grażyna Zarzycka, „cudzoziemcy w równym stopniu

Dr BEATA JĘDRZEJCZAK – Uniwersytet Gdański, Instytut Filologii Polskiej, Zakład Języka Polskiego; e-mail: beata.jedrzejczak@ug.edu.pl; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4002-2215>.

Dr ANNA REGLIŃSKA-JEMIOŁ – Uniwersytet Gdański, Instytut Filologii Polskiej, Zakład Historii Literatury Polskiej; e-mail: anna.reglinska-jemiol@ug.edu.pl; ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5471-8032>.

¹Na temat dynamiki wzrostu zainteresowania nauczaniem języka polskiego i kultury polskiej w Chinach por. publikację *Język polski w Chinach*.

pragną zrozumieć zawarty w języku i w kulturze kod narodowy charakterystyczny dla kraju przyjmującego, jak i subkody, charakterystyczne dla środowisk, z którymi wchodzi w kontakt” („Linguakultura polska – próba opisu” 313-14)².

Na przykładzie projektu edukacyjnego pt. *Kultura taneczna Gdańska*, wdrożonego w roku akademickim 2018/2019 w grupie 17 studentów polonistyki z Uniwersytetu Pedagogicznego w Harbinie, którzy na Uniwersytecie Gdańskim realizowali wówczas szósty semestr nauki, artykuł przedstawia korzyści, jakie może nieść wprowadzenie metody projektu w nauczaniu kultury polskiej i języka polskiego cudzoziemców – pod warunkiem jej dostosowania do konkretnych odbiorców. Okazuje się, że w perspektywie międzykulturowej metoda, która z założenia ma wspierać autonomię i być zorientowana na uczenia i działanie, zamiast rozwijania kompetencji komunikacyjnej i poszerzania wiedzy o kulturze polskiej może stanowić źródło frustracji. Intencją autorek było znalezienie formuły pośredniej, eklektycznej formy realizacyjnej, w którą wykonujący zadania studenci z chińskiego kręgu kulturowego mogliby się w pełni zaangażować i która wspierałaby i stymulowała rozwój ich kompetencji międzykulturowych (nie zaś była blokadą utrudniającą zanurzenie się w kulturze polskiej). Zaproponowany studentom zestaw zadań projektowych silnie korespondował więc z przekonaniem, że służą one przede wszystkim opanowaniu umiejętności językowych, które pozwolą na samodzielne odczytanie tropów gdańskiej kultury tanecznej.

Autorki, będąc realizatorkami programu i lektorkami w projekcie, przyjęły metodę badawczą obserwacji uczestniczącej. Literatura przedmiotu definiuje ją jako polegającą na postrzeganiu, gromadzeniu, opisie i interpretacji danych – przy założeniu, że nauczyciel zawsze (w większym lub mniejszym stopniu) jest uczestnikiem obserwowanych wydarzeń. Metoda ta często kieruje uwagę nauczyciela na zachowania studentów oraz łączące ich relacje – zarówno z członkami własnej grupy, jak i z polskimi studentami oraz nauczycielami (Wilczyńska, Michońska-Stadnik 146-52; Łobocki 304-8). W tym wypadku pozwoliła też na autorefleksję na temat własnej pracy glottodydaktycznej – wzmocnioną interpretacyjno-wyjaśniającą analizą wyników badań (doświadczeń ukazujących postrzeganie kultury tanecznej przez grono lektorów i samych studentów)³.

² Cykl artykułów Grażyny Zarzyckiej (2004, 2005, 2008, 2019) wprowadzający pojęcie lingwa-kultury, opisane w nim doświadczenia badawcze oraz proces wyszukiwania miejsc stykania się języka i kultury, które ułatwiają obcokrajowcowi zanurzenie się w języku docelowym, skłoniło autorki do przyjęcia formuły działań zmierzających ku twórczemu przetwarzaniu pojęcia kultury tanecznej Gdańska.

³ W okresie 2018-2019 autorki przeprowadziły ponadto rozmowy z lektorami JPjO oraz studentami (łącznie 25 wywiadów) na temat rozpoznawalności tradycji tanecznej jako wykorzystywanego na

1. CHARAKTERYSTYKA GRUP STUDENTÓW POLONISTYKI Z CHIN W KONTEKŚCIE KULTUROWYCH UWARUNKOWAŃ EDUKACYJNYCH

Tradycje kulturowe i edukacyjne studentów chińskich mają swoje korzenie w konfucjanizmie, który jest głęboko zakodowanym w świadomości ludzi Dalekiego Wschodu systemem filozoficzno-religijnym (Yao 269-72). Wyjątkowość kultury edukacji w Chinach jest szczególnie widoczna, gdy zestawia się ją z kulturą zachodnią (266-68), zwłaszcza w perspektywie glottodydaktycznej. Każda lekcja JPjO jest bowiem dialogiem o charakterze kulturowym – zarówno gdy świadomie przekazuje się wybrane treści kulturowe, jak i wtedy, gdy obecność kultury jest w procesie uczenia nieświadoma (Burzyńska-Kamieniecka 201). Prowadząc zajęcia językowo-kulturowe w grupie studentów chińskich, nauczyciel może zauważyć wiele różnic między dwoma skryptami kulturowymi. W literaturze przedmiotu dość dokładnie są już opisane trudności kulturowe i praktyczne związane z wdrażaniem od początku lat 90. XX wieku podejścia komunikacyjnego w nauczaniu języków obcych w kulturach innych niż anglosaska, w tym w nauczaniu języka angielskiego w Chinach (Dzięcioł-Pędlich 40-41; Zhenhiu). Chińscy studenci dla nauczycieli polskiej kultury i języka polskiego jako obcego wciąż jednak stanowią zagadkę.

Chińska edukacja oparta jest na systemie egzaminacyjnym. Zgodnie z etyką konfucjańską sukces można odnieść wyłącznie dzięki ciężkiej pracy, a talent w rozumieniu europejskim w Chinach w zasadzie nie istnieje (Mańkowska 91). Chińscy studenci polonistyki skupiają się więc bardziej na umiejętnościach egzaminacyjnych niż komunikacyjnych. Osiągają bardzo dobre i dobre wyniki z zadań testowych, ale nie przekłada się to na sprawność komunikacyjną. Uczenie się języka obcego traktują jak „proces gromadzenia wiedzy” (Dzięcioł-Pędlich 40). Wyróżnia ich dysproporcja między znajomością gramatyki i słownictwa a sprawnościami opartymi na produkcji językowej (mówieniu i pisaniu). Ich wypowiedzi często są szablonowe, silnie wpisane we wzorzec i z całymi zdaniem przeniesionymi z przykładów, co potwierdza, że studenci z Chin zwykle uczą się poprzez wielokrotne powtarzanie całych wyrażen i zdań. Chińczycy dobrze wykonują zadania, które są wyraźnie ustrukturyzowane. Natomiast te, które polegają na interpretacji tekstu lub analizie danych liczbowych czy wizualnych, są wykonywane wolniej i bez zaangażowania, a udzielane na nie odpowiedzi są krótkie i najczęściej zawierają cytaty z odpowiedniego

zajęciach nośnika treści kulturowych. Wywiady potwierdziły, że kultura taneczna jest słabo eksploatowanym i dostrzeganym elementem procesu glottodydaktycznego.

fragmentu tekstu⁴. Za źródło wiedzy z reguły przyjmują teksty pisane. Oczekują więc od prowadzących zajęcia językowe realizacji kolejno wszystkich zadań z podręcznika, co w ich odczuciu jest gwarantem osiągnięcia biegłości językowej na określonym poziomie. Gry i zabawy językowe traktują raczej jako elementy rozrywki.

Podczas lekcji JPjO szybko można zauważyć, że studentów z Chin cechuje odmienna struktura relacji międzyludzkich⁵. Można ją określić jako hierarchiczną – zarówno w obrębie własnej grupy, jak i w relacjach uczeń–nauczyciel. W związku z konfucjańskim modelem uczenia się i nauczania – stawianym w opozycji do charakterystycznego dla kultury Zachodu „stylu sokratejskiego”, w którym najważniejszą zasadą jest kształcenie ludzi niezależnych, nastawionych na samorozwój i myślących krytycznie – wiedzę należy przyjmować zarówno z szacunkiem do niej samej, jak i do osób ją przekazujących (Boski 365; Prizel-Kania 285-86). Nauczyciel dla Chińczyków jest więc „mistrzem, któremu okazuje się niesłabnący szacunek” (Boski 365). Z tego względu studenci z Chin najczęściej przyjmują zdanie nauczyciela bezwarunkowo. Podczas lekcji (z reguły na początku edukacji w Polsce) rzadko zadają pytania nauczycielowi, a w zamian samodzielnie sięgają po elektroniczne słowniki chińsko-polskie albo (na nieco późniejszym etapie edukacji) zadają pytania indywidualnie podczas przerw między zajęciami. Nie przyznają się do niewiedzy – aby nie sprawić zawodu nauczycielowi oraz z obawy przed negatywną oceną ich postawy i poziomu wiedzy przez grupę. Z tych też powodów na pytania, czy rozumieją omawiane zagadnienia, z reguły odpowiadają twierdząco – choć później nauczyciel może zaobserwować, że dane treści czy ćwiczenia jednak przysparzają studentom trudności. Można też zauważyć, że inność relacji wykładowców ze studentami z Azji Wschodniej przekłada się na to, że nauczyciele częściej niż w wypadku studentów z innych krajów wchodzi w rolę opiekuńcze (Prizel-Kania 285).

Chińczycy studiujący w Polsce tworzą zwartą grupę – razem się uczą, przekazują sobie wiadomości, wspierają się. W razie nieobecności któregoś ze studentów grupa zawsze informuje nauczyciela o jej powodach. Jeżeli jeden ze studentów nie zna odpowiedzi na zadane mu pytanie, pozostałe osoby z grupy albo tłumaczą treść pytania zapytanemu, albo udzielają odpowiedzi nauczycielowi – w myśl filozofii konfucjańskiej, w której ważna jest dbałość o drugiego

⁴ Por. Gworys; Prizel-Kania; Wegnet.

⁵ Badania i refleksje na temat więzi społecznych, które łączą ludzi z różnych kręgów kulturowych, stanowią główny temat wielu prac naukowych z nurtu psychologii międzykulturowej. Punktem odniesienia w niniejszych rozważaniach są teksty następujących autorów: Boski; Hofstede; Nisbett.

człowieka, nienarażanie go na trudne i kłopotliwe sytuacje, tj. na „utrącenie twarzy” (Nisbett; Yao). Chińscy studenci wyraźnie postrzegają siebie przez pryzmat grupy społecznej, co jest naturalne w kulturach kolektywnych (Hofstede). Jak podkreśla Adrianna Priezel-Kania,

asertywność, tak charakterystyczna dla kultur, w których ceniona jest niezależność i indywidualizm, w Azji Wschodniej jest postrzegana jako brak dojrzałości, bowiem w społeczeństwach opartych na współzależności istotniejsza niż podkreślenie własnego zdania jest umiejętność wpasowania się w układ relacji z innymi. (284)

Studenci więc często umniejszają własne umiejętności, rzadko opowiadają o swoich zainteresowaniach, talentach czy osiągnięciach. Silnie wchodzą w rolę ucznia (też przez korzystanie z polskiego odpowiednika imienia w szerszym niż akademicki kontekście społecznym) (285), co przekłada się na pilność i solidność w nauce i często stanowi dla nich podstawę do określania własnej wartości.

2. KULTURA TANECZNA W REFLEKSJI GLOTTODYDAKTYCZNEJ

Obecność kontekstu kulturowego w procesie nauczania JPjO jest niepodważalna, zaś zasób tematyczny treści kulturowych (pojawiających się w różnym natężeniu w opracowaniach podręcznikowych)⁶ cechuje spora różnorodność. Ustalenie hasłowego inwentarza kulturowego powinno uwzględnić upodobania odbiorców, a dla lektora przewidywać rolę koordynatora w projektowaniu ostatecznej formy programu⁷. Dyskurs nauczania kultury w polskiej glottodydaktyce odnosi się do czterech postaw: podejścia faktograficznego, komunikacyjnego, międzykulturowego oraz tzw. eklektycznego (Gębal „Religia i kultura” 206-14)⁸.

Dynamikę toczących się od lat dyskusji wokół miejsca i roli kultury w kształceniu językowym obcokrajowców wyraźnie odzwierciedlają liczne publikacje z tego zakresu⁹. Oglądowi stanu badań towarzyszy przeświadczenie o braku jednoznacznej strategii – rozwiązań metodycznych i koncepcji dydaktycznych, a nawet samych ustaleń definicyjnych (choćby pojęć *kultury*

⁶ Szczegółową analizę wybranych rozwiązań dydaktycznych pod kątem przedstawiania tematów oscylujących wokół zagadnień kulturowych przeprowadziła Nawracka 317-61.

⁷ Por. Burzyńska-Kamieniecka i Dobesz 119-28.

⁸ Grzegorz Zarzeczny i Tomasz Piekot w wyniku przeprowadzonych analitycznych badań ankietowych dochodzą do wniosku, że glottodydaktyczna koncepcja nauczania kultury wręcz nie przystaje do oczekiwań odbiorców (206).

⁹ Na przykład: Cudak; Garncarek; Kajak; Kowalewski; Miodunka; Tambor; Zarzycka.

czy *kanonu kulturowego*¹⁰). Do tej pory nie zostało opracowane ujednoczone repertorium zagadnień kulturowych. Nie funkcjonuje też kompletny zbiór tematów, które wdrożono by na poszczególnych etapach uczenia JPjO. Niedosyt budzi także brak swoistego kompendium wiedzy o kulturze polskiej, inwentarza tematycznego ułatwiającego strategię planowania pracy lektora, a w dalszej perspektywie umożliwiającego lepsze rozwiązania systemowe. Jak podkreśla Urszula Żydek-Bednarczuk:

materiały dydaktyczne do nauczania kultury polskiej i kształcenia kompetencji międzykulturowej są dość ubogie. O ile podręczniki i materiały uzupełniające do nauczania kultury spełniają swoje zadania dydaktyczne, to materiały do kształcenia międzykulturowego wymagają opracowania. (423)

Przyjęcie eklektycznej formy projektu wynikało ze świadomości powyższych kwestii. Autorki nie miały zamiaru podejmować próby definiowania fenomenu kultury tanecznej, nie dążyły także do wskazania treści, które powinny znaleźć się w ramach omawiania tematyki w programie nauczania JPjO. Starły się o przybliżenie elementów kulturowych wpisujących się w interdyscyplinarne ujęcie tematu polskiej tradycji tanecznej, swoje uwagi ograniczając do kluczowych haseł: taniec jest sztuką; taniec jest przekazem kulturowym; taniec jest sportem.

Dyskurs o kulturze tanecznej w kontekście kształcenia (kulturowego, literackiego i językowego) obcokrajowców warto podjąć w obliczu wzrastającego zainteresowania tą formą przekazu kulturowego, zwłaszcza że na proces formowania się dziedzictwa tanecznego mają wpływ „historia kraju, jego warunki geopolityczne, rozwój stosunków społecznych i gospodarczych, klimat, przyroda, wierzenia i obyczaje” (Turska 5). Dialog nad tematem sztuki tanecznej odbywa się obecnie na różnych płaszczyznach i w odmiennych przestrzeniach kultury – literackiej, teatralnej, filmowej, medialnej. W glottodydaktycznym ujęciu taniec staje się impulsem do refleksji nad funkcją choreografii i języka tańca jako autonarracyjnych świadectw kultury. Bywał on bowiem narzędziem propagandy, artystycznym manifestem, reliktem wspólnych doświadczeń narodowych. Analiza tych tropów pozwala odkrywać przed odbiorcą zewnętrznym kulturowo sprawy mało rozpoznawalne, ale dla dziedzictwa kulturowego ważne. Roderyk Lange w wykonawstwie tradycyjnych form tańca dostrzega istotną funkcję przekazywania treści kulturowych z naciskiem na „integrację kulturową, szczególnie gdy ważne jest zespolenie społeczności o kulturowo mieszanym charakterze, środek promujący ukulturalnienie środowiska poprzez

¹⁰ Pełną panoramę dziejów kanonu polskich tańców narodowych, obejmującego obecnie pięć układów (polonez, mazur, krakowiak, kujawiak, oberek), zarysowuje w swej pracy Tomasz Nowak.

bezpośredni udział w akcji tańczenia lub przez oglądanie widowisk tanecznych” (22). Ponadto w 2015 roku polskie tańce narodowe wpisano na krajową listę niematerialnego dziedzictwa UNESCO, a w 2019 roku osobno poloneza, który ma szansę znaleźć się na Liście Reprezentatywnej Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego Ludzkości już na przełomie 2022 i 2023 roku (taniecPOLSKA).

3. METODA PROJEKTU JAKO NARZĘDZIE EDUKACJI MIĘDZYPRZEDMIOTOWEJ

Od lat wyraźnie eksponuje się zalety płynące ze stosowania pracy projektowej w procesie kształcenia, wskazując na metodę projektu jako jeden z bardziej efektywnych sposobów nauczania języka obcego (także JPjO), a nawet szerzej nauczania w ogóle. Wskazuje się, że metoda ta pozwala na rozwinięcie dodatkowych kompetencji: samodzielności poznawczej i inwencji twórczej, a projektowana praca w grupach przyczynia się do większej integracji środowiskowej. Metoda ta jest odpowiedzią na postulaty dzisiejszej glottodydaktyki, a przede wszystkim skutecznym elementem usprawniania procesu kształcenia (Janowska; Kosz-Szumiska; Miodunka; Niemiec-Knaś). Jak podkreśla Przemysław Gębał:

pośród zadaniowych form pracy na szczególną uwagę zasługuje tzw. metoda projektu kulturo- i realioznawczego, wspierająca kreatywność i autonomię uczących się. Wykorzystanie jej wiąże się z realizacją kilku konkretnych kroków dydaktycznych – wybór tematu, planowanie, poszukiwanie materiałów, przygotowanie produktu końcowego, prezentacja produktu końcowego, ewaluacja projektu. (*Dydaktyka* 115)

Poszczególnym fazom działań w ramach projektu pt. *Kultura taneczna Gdańska* (na etapach zakreślania obszaru poszukiwań, grupowania treści, podziału zadań, zestawiania materiału, w tym planowania zajęć w przestrzeni miejskiej) towarzyszyło przede wszystkim silne przeświadczenie o potrzebie zachowania właściwych proporcji pomiędzy treściami językowymi a celami kulturoznawczymi, aby nie nadawać im wyłącznie formatu popularyzatorskiego. Na etapie przygotowawczym projektu autorki dokonały wstępnego przeglądu materiałów metodycznych, pomocy dydaktycznych pod kątem obecności w nich treści dotyczących kultury tanecznej¹¹. Projekt obejmował

¹¹ Temat tańca pojawia się na karatach pozycji *Kultura polska. Silva rerum*, publikacji pomyślanej jako zbiór haseł w formie leksykonu pojęć żywo funkcjonujących w polskiej kulturze (wymienia się tu taniec w kontekście: bali, dyskotek, zapustów, imprezy sylwestrowej, a także konkretne układy

cykl wybranych zajęć z: praktycznej nauki języka polskiego, historii Polski i kultury polskiej, języka polskiego w turystyce – korespondujący w wybranych obszarach z realizowanymi równolegle w obrębie studiów przedmiotami: arcydzieła literatury polskiej, czytanie tekstów polskiej kultury oraz wiedza o filmie.

Część historycznych czy literackich kontekstów chiński student był w stanie rozpoznać samodzielnie, inne wymagały wsparcia prowadzących koordynujących projekt, które pełniły jednocześnie rolę przewodniczek językowo-kulturowych. Aktywizowały one proces kształcenia w wielopłaszczyznowej formie, kładąc nacisk nie tyle na sam przekaz wiedzy teoretycznej, ile na definiowanie problemów badawczych i modelowanie strategii procesu myślowego. Rola moderatorów tych działań nie zawsze była łatwa, ponieważ wykraczała ona poza znane studentom chińskim schematy postaw, zachowań, relacji i doświadczeń edukacyjnych¹².

Motyw kultury tanecznej traktowany był w cyklu zajęć jako „klucz” dydaktyczny, który – oprócz otwierania zasobów wiedzy z dziedzictwa kulturowego, architektury Gdańska i biografii ważnych dla rozwoju sztuki tanecznej postaci – służył usprawnieniu komunikacji językowej i rozwinięciu umiejętności językowych studentów. Wszystkie działania projektowe zostały podporządkowane działaniom językowym¹³, w których użytkownik języka odbiera (recepja: rozumienie ze słuchu, czytanie) lub tworzy teksty (produkcja: wypowiedź ustna i pisemna) oraz które wymagają obecności partnera lub partnerów komunikacji i mają charakter interakcyjny (ustny i pisemny) bądź mediacyjny (ustny i pisemny). Koordynatorki projektu monitorowały strategie komunikacyjne studentów realizujących projekt w odniesieniu do ośmiu typów działań językowych:

taneczne, np. chodzony, krakowiak, kujawiak, oberek, polka, polonez, zbójnicki; oraz jako znak identyfikujący dane subkultury młodzieżowe: taniec pogo) (Cudak i Tambor 7, 9, 31, 110, 146, 153, 159, 183, 230, 237). W indeksie haseł do *Małego leksykonu kultury polskiej dla cudzoziemców* wymienia się m.in. pojęcia: tańce polskie, studniówka, połowinki (Zarzycka, Jelonkiewicz 167, 170). W leksykonie *Kaleidoscope of Poland*, wydania aspirującego do kulturowego słownika przybliżającego obcokrajowcom elementarną wiedzę o Polsce, autorzy wprowadzają pojęcia: disco polo, hip-hop, krakowiak, kujawiak, mazur, mazurek, polonez, Taniec z Gwiazdami, tańce ludowe (40-41, 76, 117, 121, 144, 191, 242). Ponadto w programach nauczania obcokrajowców realiów polskich umiejscawia się taniec w katalogu tematycznym: kultura wysoka (Gębał, *Realia i kultura w nauczaniu* 229-30). Taniec znalazł się też w katalogu wiedzy socjokulturowej w ESOKJ (Rada Europy 95-96). Urszula Żydek-Bednarczuk także dostrzega aspekt kultury tanecznej (mazur, kujawiak, polonez), wskazując na kulturowy autostereotyp Polaka (*Spotkanie kultur* 60). W serii „Leksykon Polski” akcent pada na motyw korespondencji sztuk taniec – literatura; taniec – muzyka (*Na wrywki* 139-41, 161, 168, 262, 267-69, 344); taniec – teatr (*Polska półka historyczna* 100-101).

¹² Por. Mafutala-Makuch i Wiśniewska 124-25.

¹³ Działania językowe to „zastosowanie językowych kompetencji komunikacyjnych w konkretnej sferze życia do stworzenia bądź zrozumienia jednego lub więcej tekstów w celu wykonania danego zadania” (Rada Europy 20).

planowanie działania, wykonanie (tzn. wykorzystanie umiejętności i nadrobienie ich braku), monitorowanie działań oraz ich ewentualną korektę (Rada Europy 61-62)¹⁴. Ustrukturyzowanie działań projektowych i podporządkowanie ich konkretnym działaniom językowym pozwoliło na budowę „bezpiecznego przejścia”, mostu porozumienia między odległymi kulturami. Dzięki nim projekt nie był traktowany wyłącznie jako odejście od rutyny zajęć lektorskich czy swoisty ozdobnik dydaktyczny.

4. PRZYKŁADOWE DZIAŁANIA PROJEKTOWE

Grupa studentów z Chin w ramach realizacji projektu miała okazję uczestniczyć w Uniwersyteckim Dniu Tańca – widowisku *Wszystkie Strony Tańca* (pokazach grup tanecznych związanych z UG) oraz lekcji muzealnej w Dworze Artusa (odział Muzeum Gdańska), której uzupełnieniem była prezentacja fragmentów książki Deotymy (Jadwigi Łuszczewskiej) *Panienka z okienka* (rozd. *W Artusowym Dworze*). Tu prymarny literaturoznawczy charakter studiów nad kulturą taneczną (w cyklu kształcenia literackiego obcokrajowców pojawiają się odwołania do średniowiecznego fenomenu tańca śmierci, soplicowskiego poloneza czy hipnotycznego tańca weselnych gości dramatu Wyspiańskiego) został uzupełniony perspektywą choreologiczną, co miało na celu jak najszersze przedstawienie korespondencji sztuk w zarysie idei przyswajania polskiej kultury i poznawania dziedzictwa tanecznego przez studentów z Chin. Studenci oglądali także fragment filmu *Panienka z okienka* przedstawiający bal Hedwigi (z pojawiającymi się układami tanecznymi: pieszy [polonez], gagliarda [galiarda], gigue, sarabanda, kurant). Byli też widzami spektaklu Opery Bałtyckiej. W przestrzeni miasta rozpoznawali miejsca kojarzone z tradycją taneczną, m.in. Ogólnokształcącą Szkołę Baletową im. Janiny Jarzynówny-Sobczak, Klub Żak – miejsce związane z Gdańskim Festiwałem Tańca, Gdańską Bibliotekę PAN – w której szukali informacji na temat dzieła *Rechstaffener*

¹⁴ W zależności od rodzaju zadania i typu działania językowego studenci przyjmowali inny repertuar strategii komunikacyjnych. Na przykład na poziomie wykonania zadania w rzeczywistych sytuacjach komunikacyjnych głównie stosowali strategię substytucji językowej (przede wszystkim substytucji leksykalnej, rzadziej uciekali się do stosowania omówień i przebudowy wypowiedzi), rzadko sięgali po strategię uniku i tylko sporadycznie prosili rozmówcę o pomoc. Przy produkcji wypowiedzi pisemnej najczęściej wykorzystywali strategię zmiany kodu (przełączanie kodu i dosłowne tłumaczenie chińskich słów i wyrażeń na język polski). Natomiast w spontanicznej wypowiedzi monologicznej na podany temat najczęściej wybierali strategię uniku (upraszczali komunikaty, omijając w ten sposób problematyczne słownictwo).

Tantzmeister (1717) Gottfrieda Tauberta (słynnego nauczyciela tańca, który przez 12 lat przebywał w Gdańsku). Studenci zaznajomili się też z aktualnymi wówczas ofertami gdańskich szkół tańca (zajęcia taneczne dla matek z dziećmi, balet, taneczne randki dla singli) i odwiedzili trzy z nich.

Przykładowo wprowadzony w ramach bloku ćwiczeń *Galeria gdańskich twórców kultury tanecznej* fragment wywiadu z Izadorą Weiss *Relacja z castingu na tancerzy Bałtyckiego Teatru Tańca* posłużył jako materiał do kształcenia sprawności rozumienia ze słuchu. Oprócz ćwiczeń polegających na uzupełnianiu tekstu wywiadu zastosowano również porządkowanie tekstu, poprawianie błędów czy wstawianie usuniętych fragmentów (ćwiczenia oparte na rozumieniu szczegółowym i selektywnym). Ponadto dla studentów materiał ten stał się podstawą do ćwiczeń form pisanych: na podstawie wypowiedzi choreografki redagowali ofertę pracy w Bałtyckim Teatrze Tańca, pisali list motywacyjny ze swoją kandydaturą na stanowisko tancerza. Celem ogólnym tego bloku była też refleksja nad pojęciem osobowości medialnych i artystycznych. Studenci poznali galerię gdańskich twórców kultury tanecznej (ich historię i szczegóły działalności twórczej oraz miejsca w przestrzeni miasta, z którymi byli związani), np. Leszka Bzdyla, Katarzyny Pastuszek, Moniki Grzelak, Jacka Piątka.

Natomiast zajęcia z wykorzystaniem serwisu internetowego, który zbiera informacje o aktualnych wydarzeniach kulturalnych (www.planer.info.pl), posłużyły początkowo do zadań dotyczących rozumienia tekstu pisanego (wyszukiwanie konkretnych informacji o terminach i godzinach spektakli Gdańskiego Festiwalu Tańca), a następnie do działań interakcyjnych i mediacyjnych (np. podawanie wskazówek odnośnie do dojazdu na konkretne wydarzenia dla pozostałych studentów w grupie chińskiej oraz dla studentów z Polski).

Inny przykład działań podjętych w projekcie stanowił blok ćwiczeń *W Gdańsku nauczę się... tańczyć poloneza*, w ramach którego studenci z Chin oglądali fragment poloneza z filmu *Pan Tadeusz* w reżyserii Andrzeja Wajdy oraz fragmenty tańca nagrane podczas uroczystości szkolnych (studniówka i zakończenia edukacji przedszkolnej), które stały się pretekstem do rozmowy na temat chińskiej tradycji tanecznych (wypowiedź monologiczna na wskazany temat). Za pomocą tekstów z ulotek reklamowych z trzech gdańskich szkół tańca (Studio Tańca Artistic, Szkoła Tańca SoSalsa, Dance Avenue. Akademia Tańca i Ruchu) studenci wykonywali zadania usprawniające rozumienie tekstu pisanego (skupiali się na rozumieniu intencji pragmatycznych tekstów oraz ich głównych myśli, a także wyławiali konkretne informacje – trenowali rozumienie kontekstowe, czytanie pobieżne oraz szybkie wyszukiwanie ważnej informacji). Następnie mieli okazję sprawdzenia swoich umiejętności językowych w naturalnych

sytuacjach komunikacyjnych¹⁵. Udali się do znanych dotychczas z ulotek szkół tańca, aby tam zapoznać się z pełną ofertą zajęć tanecznych i zapisać się na lekcje poloneza (interakcje z rodzimymi użytkownikami języka w celu wykonania zadania).

W ramach przygotowania produktu końcowego projektu studenci z Chin wcielili się w role instruktorów tańca i (według otrzymanych wcześniej instrukcji) uczyli poloneza polskich studentów (nastawienie na działania mediacyjne). Następnie wspólnie nagrali, a później publicznie przedstawili opatrzony komentarzem film upamiętniający to wydarzenie. Skuteczna komunikacja, czyli taka, w której chińscy studenci zrealizowali swoje oczekiwania i założone cele w interakcji ze studentami z Polski, stała się dla nich miernikiem sukcesu zarówno w opanowaniu języka polskiego, jak i w przyswajaniu wiedzy faktograficznej z dziedziny tańca – z naciskiem na profil kultury Gdańska.

UWAGI KOŃCOWE

Impulsem do stworzenia projektu na temat kultury tanecznej Gdańska było poszukiwanie skutecznego środka nauczania polskiej kultury i uczestniczenia w niej studentów z Chin. Proces „poszukiwania miejsc kontaktowych między językiem a kulturą” (Zarzycka, „Linguakultura – czym jest, jak ją badać i »otwierać«” 437), który wdrażały autorki jako realizatorki koncepcji i lektorki w projekcie, pokazał, jak istotny wpływ na dynamikę i sam przebieg działań praktycznych miał kontekst uczenia języka i kultury odbiorców z tak odległego kręgu kulturowego. Zamierzeniem planowanych działań stała się budowa mostu porozumienia między odległymi kulturami, tak aby chińscy studenci mogli rzeczywiście doświadczyć polskiej tradycji (w kontekście lokalnej kultury). Metoda projektu okazała się cennym narzędziem edukacji międzyprzedmiotowej, które pozwoliło studentom zintegrować wiedzę i umiejętności z różnych obszarów tematycznych (np. literatury, sztuki, historii, filmu), ale metodę tę należało dostosować bezpośrednio do odbiorców. Podjęte działania projektowe potwierdziły, że dla studentów z chińskiego kręgu kulturowego to właśnie nauka języka może stanowić klucz do uczestniczenia w polskiej kulturze i aktywnego jej przyswajania. Studenci zostali wyposażeni w wiedzę kulturową z dziedziny tańca i szerzej poznali miasto, w którym mieszkali i uczyli się przez dwa lata. Podjęte działania projektowe przyczyniły się do

¹⁵ Korzyści z wykorzystania naturalnych sytuacji komunikacyjnych w glottodydaktyce szczegółowo zostały przedstawione w artykule Ewy Badydy i Ewy Kurlendy.

podniesienia językowych kompetencji komunikacyjnych (lingwistycznych, socjolingwistycznych oraz pragmatycznych) studentów oraz rozwoju ich kompetencji międzykulturowej – poprzez doświadczenie obcości kulturowej, co dla wszystkich uczestników projektu stało się bodźcem do refleksji na temat własnego tła kulturowego i innych kultur.

BIBLIOGRAFIA

- Badyda, Ewa, i Ewa Kurlenda. „O kilku pomysłach dydaktycznych wykorzystania naturalnej sytuacji komunikacyjnej w kształceniu studentów cudzoziemskich”. *Języki Obce w Szkole*, nr 4, 2008, ss. 79-83.
- Burzyńska-Kamieniecka, Anna. *Jakże rad bym się nauczył polskiej mowy... O glottodydaktycznych aspektach relacji język a kultura w nauczaniu języka polskiego jako obcego*. Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 2002.
- Burzyńska-Kamieniecka, Anna, i Urszula Dobesz. „Inwentarz tematyczny i funkcjonalno-pojęciowy do nauczania języka polskiego jako obcego w aspekcie kulturowym”. *Kultura w nauczaniu języka polskiego jako obcego. Stan obecny – programy nauczania – pomoce dydaktyczne*, red. Władysław T. Miodunka, Universitas, 2004, ss. 119-28.
- Boski, Paweł. *Kulturowe ramy zachowań społecznych. Podręcznik psychologii międzykulturowej*. Wydawnictwo Naukowe PWN, 2010.
- Cudak, Romuald, i Jolanta, Tambor, redaktorzy. *Kultura Polska. Silva rerum*, Śląsk, 2002.
- Dzięcioł-Pędlich, Agnieszka. „Proces wdrażania podejścia komunikacyjnego w różnych kulturach na przykładzie Chin, Japonii i Indii”. *Języki Obce w Szkole*, nr 1, 2014, ss. 39-42.
- Garncarek, Piotr. „Kanon, kompendium czy przestrzeń – o nie tylko polskich problemach z nauczaniem cudzoziemców rodzimej kultury”. *Kanon kultury w nauczaniu języka polskiego jako obcego. Materiały z Konferencji Naukowej*, pod red. Piotra Garncarka, i in., Centrum Języka Polskiego i Kultury Polskiej dla Cudzoziemców Polonicum Uniwersytetu Warszawskiego, 2010, ss. 13-19.
- Garncarek, Piotr, Piotr Kajka, i Andrzej Zieniewicz, redaktorzy. *Kanon kultury w nauczaniu języka polskiego jako obcego. Materiały z Konferencji Naukowej*. Centrum Języka Polskiego i Kultury Polskiej dla Cudzoziemców Polonicum Uniwersytetu Warszawskiego, 2010.
- Gębał, Przemysław E. *Dydaktyka kultury polskiej w kształceniu językowym cudzoziemców. Podejście porównawcze*. Universitas, 2010.
- Gębał, Przemysław E. „Realia i kultura w nauczaniu języka polskiego jako obcego”. *Z zagadnień dydaktyki języka polskiego jako obcego*, red. Ewa Lipińska, Anna Seretny, Universitas, 2006, ss. 205-42.
- Gworys, Monika. „W poszukiwaniu złotego środka – wybór metody nauczania języka polskiego jako obcego studentów z Chin (Na podstawie obserwacji przeprowadzonych w Szkole Języka Polskiego i Kultury dla Cudzoziemców Uniwersytetu Wrocławskiego)”. *Kwartalnik Polonicum*, nr 25, 2017, ss. 39-42.
- Hofstede, Geert, i in. *Kultury i organizacje: zaprogramowanie umysłu*. Tłum. Małgorzata Durska, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, 2011.
- Janowska, Iwona. *Podejście zadaniowe do nauczania i uczenia się języków obcych. Na przykładzie języka polskiego jako obcego*. Kraków, 2011.

- Język polski w Chinach. Z doświadczeń nauczania polszczyzny w Azji Wschodniej*, red. Agnieszka Jasińska, i in., Wydawnictwa UW, 2021.
- Kosz-Szumaska, Justyna. *Tworzenie projektów edukacyjnych a poczucie sprawstwa. Perspektywa teoretyczno-badawcza*. Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, 2020.
- Lange, Roderyk. „Taniec a sztuka ruchu”. *Taniec we współczesnej kulturze i edukacji*, red. Dariusz Kubinowski, Wydawnictwo UMCS, 1998, ss. 20-42.
- Łobocki, Mieczysław. *Metody i techniki badań pedagogicznych*. Oficyna Wydawnicza „Impuls”, 2006.
- Mafutala-Makuch, Dominika, i Justyna Wiśniewska. „Dlaczego z katarą nie jedziemy do szpitala? Różnice kulturowe a nauczanie języka polskiego studentów z Chin”. *Glottodydaktyka nie tylko na lekcji. Konteksty, propozycje, projekty*, red. Małgorzata Gębka-Wolak i Aleksandra Walkiewicz, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 2020, ss. 121-47.
- Mańkowska, Anna. „Globalnie czy lokalnie? Kulturowe uwarunkowania edukacji w Chinach”. *Edukacja Międzykulturowa*, nr 1 (12), 2020, ss. 85-97.
- Miodunka, Władysław T., redaktor. *Kultura w nauczaniu języka polskiego jako obcego. Stan obecny – programy nauczania – pomoce dydaktyczne*. Universitas, 2004.
- Nawracka, Monika J. *Nauczanie języka polskiego jako obcego w perspektywie refleksyjnej i kulturowej*. Księgarnia Akademicka, 2020.
- Na wrywki. 100 cytatów z polskiej poezji i dramatu, które powinien znać także cudzoziemiec*, red. Romuald Cudak, i in., Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2018.
- Niemiec-Knaś, Małgorzata. *Metoda projektów w nauczaniu języków obcych*. Impuls, 2011.
- Nisbett, Richard E. *Geografia myślenia. Dlaczego ludzie Wschodu i Zachodu myślą inaczej?* Tłum. Ewa Wojtych, Smak Słowa, 2015.
- Nowak, Tomasz. *Taniec narodowy w polskim kanonie kultury. Źródła, geneza, przemian*. Instytut Muzykologii Uniwersytetu Warszawskiego, 2016.
- Prizel-Kania, Adrianna. „Specyfika postaw i zachowań studentów chińskich jako przedstawicieli kultur kolektywnych w perspektywie glottodydaktycznej”. *Acta Universitatis Lodzianis. Kształcenie polonistyczne cudzoziemców*, nr 27, 2020, ss. 277-90.
- Rada Europy. *Europejski system opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie*. Wydawnictwo Centralnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli, 2003.
- Swan, Oscar E., i Ewa Kołaczek-Fila. *Kaleidoscope of Poland. A cultural encyclopedia*. Prolog Publishing, 2015.
- Turska, Irena. *Taniec w Polsce*. Wydawnictwo Artystyczno-Graficzne, 1962.
- Wegnet, Tomasz. „Nie tylko nóż i widelec... Co może dziwić studenta z Chin i jak pomóc mu odnaleźć się w polskiej codzienności i w polskim systemie edukacyjnym?”. *Kwartalnik Polonicum*, nr 33, 2019, ss. 45-49.
- Wilczyńska, Weronika, i Anna Michońska-Stadnik. *Metodologia badań w glottodydaktyce. Wprowadzenie*. Avalon, 2016.
- www.taniecpolska.pl/krytyka/817. Dostęp 10.06.2021.
- Yao, Xinzhong. *Konfucjanizm. Wprowadzenie*. Wydawnictwo UJ, 2009.
- Zarzewny, Grzegorz, i Tomasz Piekot. „Inny punkt widzenia – treści kulturowe w podręcznikach oczami cudzoziemców”. *Kanon kultury w nauczaniu języka polskiego jako obcego. Materiały z Konferencji Naukowej*, red. Piotr Garcarek, i in., Centrum Języka Polskiego i Kultury Polskiej dla Cudzoziemców Polonicum Uniwersytetu Warszawskiego, 2010, ss. 199-206.

- Zarzycka, Grażyna, i Mirosław Jelonkiewicz. „Indeks haseł do *Małego leksykonu kultury polskiej dla cudzoziemców*”. *Kultura w nauczaniu języka polskiego jako obcego. Stan obecny – programy nauczania – pomoce dydaktyczne*, red. Władysław T. Miodunka, Universitas, 2004, ss. 161-71.
- Zarzycka, Grażyna. „Linguakultura – czym jest, jak ją badać i »otwierać«”. *Wrocławska dyskusja o języku polskim jako obcym*, red. Anna Dąbrowska, Wrocławskie Towarzystwo Naukowe, 2004, ss. 435-44.
- Zarzycka, Grażyna. „Linguakultura polska – próba opisu (na marginesie przygotowywanego Podręcznego leksykonu kultury polskiej dla cudzoziemców)”. *Nauczanie języka polskiego jako obcego i polskiej kultury w nowej rzeczywistości europejskiej*, red. Piotr Garncarek, Wydawnictwa UW, 2005, ss. 313-28.
- Zarzycka, Grażyna. „Kulturemy polskie – punkty widzenia, techniki ich wydobywania i negocjowania. Stosowanie perspektywy etnolingwistycznej w glottodydaktyce polonistycznej”. *Acta Universitatis Lodzianis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców*, t. 26, 2019, ss. 425-41.
- Zhenhui, Rao. „Understanding Chinese Student’ Use of Language Learning Strategies from Cultural and Educational Perspectives”. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, t. 27, nr 6, 2006, ss. 491-508.
- Żydek-Bednarczuk, Urszula. *Spotkanie kultur. Komunikacja i edukacja międzykulturowa w glottodydaktyce*. Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2015.
- Żydek-Bednarczuk, Urszula. „Standardy kulturowe i stereotypy w kształceniu polonistycznym i komunikacji międzykulturowej”. *Polonistyka bez granic*, t. 2: *Glottodydaktyka polonistyczna, współczesny język polski, językowy obraz świata*, red. Ryszard Nycz, i in., Universitas, 2010, ss. 417-29.

METODA PROJEKTU W PERSPEKTYWIE MIĘDZYKULTUROWEJ.
KULTURA TANECZNA GDAŃSKA W NAUCZANIU JĘZYKA POLSKIEGO
I POLSKIEJ KULTURY STUDENTÓW Z CHIN

Streszczenie

Tematyka tekstu odnosi się do wykorzystania metody projektu w nauczaniu polskiej kultury, literatury polskiej i języka polskiego jako obcego studentów z chińskiego kręgu kulturowego. Chińskie tradycje kulturowe i edukacyjne (oparte na konfucjanizmie) sprawiają, że nauczyciel języka polskiego i kultury polskiej może spotkać się z niechęcią uczniów (często o podłożu motywacyjnym) do włączenia do procesu edukacyjnego treści kulturowych. Artykuł przedstawia wyniki poszukiwania odpowiedniej dla danej grupy odbiorców metody przekazywania tych treści. Autorki na przykładzie interdyscyplinarnego i międzyprzedmiotowego projektu edukacyjnego (Kultura taneczna Gdańska) wdrożonego na Uniwersytecie Gdańskim dla studentów polonistyki z Harbinu, odwołując się do pojęcia lingwakultury (wprowadzonego do dydaktyki języka polskiego jako obcego przez Grażynę Zarzycką), wskazują, jak wzmocnić poprzez naukę języka zainteresowanie obcokrajowców także lokalną kulturą taneczną i wzbudzić chęć uczestnictwa w działania z nią związane. Proces ten nabiera szczególnego znaczenia w kontekście zaangażowania odbiorcy z odległego kręgu kulturowego.

Słowa kluczowe: metoda projektu; lingwakultura; język polski jako obcy; kultura taneczna; literatura polska; studenci z chińskiego kręgu kulturowego; Gdańsk.

THE PROJECT METHOD FROM AN INTERCULTURAL PERSPECTIVE.
THE DANCE CULTURE OF GDAŃSK IN THE TEACHING OF POLISH LANGUAGE
AND CULTURE TO STUDENTS FROM CHINA

Summary

The subject matter of this text refers to the use of the project method in teaching Polish culture, literature and language as a foreign language to students from the Chinese cultural area. Chinese cultural and educational traditions (based on Confucianism) mean that the teacher of Polish language and culture may encounter students' aversion (often on a motivational basis) to including cultural content in the educational process. This article presents the results of research on an appropriate method of conveying the content for a given target group. The authors, using the example of an interdisciplinary and cross-curricular educational project (The dance culture of Gdańsk), implemented at the University of Gdańsk for students of Polish from Harbin, and referring to the notion of linguaculture (introduced into the methodology of teaching Polish as a foreign language by Grażyna Zarzycka), show how, through learning the language, it also increased the foreigners' interest in the local dance culture and aroused a willingness to participate in related activities. This process is particularly important in the context of engaging recipients from a distant cultural circle.

Keywords: project method; linguaculture; Polish as a foreign language; dance culture; Polish literature; students from the Chinese cultural field; Gdańsk.